

DUETUL VOCAL ÎN MUZICA DE ESTRADĂ ȘI JAZZ: UNELE ASPECTE ALE ACTIVITĂȚII INTERPRETATIVE

CZU: 78.03[785.61+784.75]

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.22.3-66.15>Lector universitar, doctorandă **Angelica MUNTEANU**E-mail: angelica.munteanu75@icloud.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5648-5137>Doctor în studiul artelor, profesor universitar **Tatiana BEREZOVICOVA**E-mail: tatiana.berezovicova@amtap.mdORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1219-8494>

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

VOCAL DUET IN POP AND JAZZ MUSIC: SOME ASPECTS OF INTERPRETATIVE ACTIVITY

Summary. In this article, some aspects related to the interpretive activity of vocal duets in pop and jazz music are examined. The vocal duet occupies an intermediate position between solo and ensemble performance: on the one hand, it is a collective consisting of two participants, and on the other – an association of soloists, each of whom is, as a rule, an artistic personality pursuing a career standalone stage. The authors emphasize some basic aspects of the vocal duet activity, such as the mutual coordination of the parties, the psychological compatibility of the partners, their interaction in the process of stage performance, the manifestation of artistry, without which there is no duet's artistic dialogue. A special attention is paid to the formation of the repertoire, which in pop and jazz music has a special specificity, compared to academic music. The nominated aspects are of major importance both for singers and for teachers working with vocal duets in music education institutions. Some theoretical theses are confirmed by musical examples, taken from the repertoires of duets in the country and abroad, as well as from edited pieces.

Keywords: scenic artistry, psychological compatibility, artistic dialogue, vocal duet, pop and jazz music

Rezumat. În acest articol sunt examinate câteva aspecte legate de activitatea interpretativă a duetelor vocale în muzica pop și jazz. Duetul vocal ocupă o poziție intermediară între interpretarea solistică și de ansamblu: pe de o parte, este un colectiv format din doi participanți, iar pe de altă parte – o asociație de soliști, fiecare dintre ei fiind, de regulă, o personalitate artistică care desfășoară o carieră scenică de sine stătătoare. Autoarele accentuează câteva aspecte de bază ale activității duetului vocal, cum ar fi coordonarea reciprocă a partidelor, compatibilitatea psihologică a partenerilor, interacțiunea lor în procesul de evoluare scenică, manifestarea artistismului, fără de care nu există dialogul artistic propriu duetului. O atenție aparte este acordată formării repertoriului care în muzica de estradă și jazz are un specific aparte în comparație cu muzica academică. Aspectele nominalizate au o importanță majoră atât pentru cântăreți, cât și pentru profesorii ce lucrează cu duetele vocale în instituțiile de învățământ muzical. Unele teze teoretice sunt confirmate prin exemple muzicale, preluate din repertoriile duetelor din țară și de peste hotare, precum și din piese editate.

Cuvinte-cheie: artistism scenic, compatibilitate psihologică, dialog artistic, duet vocal, muzică de estradă și jazz.

INTRODUCERE

Duetul vocal a căpătat o mare răspândire în muzica de estradă și jazz. Cântăreți celebri precum Ella Fitzgerald, Louis Armstrong, Frank Sinatra, Julio Iglesias, Barbra Streisand, Celine Dion, Cher, Sarah Brightman și mulți alții, care s-au afirmat ca soliști, au evoluat cu succes și în duet. Unii interpreți au cucerit Olimpul muzical mondial tocmai în componența unor duete vocale. Printre celebrele formații de acest tip putem numi: „The Barry Sisters”, „Simon & Garfunkel”, „Al Bano & Romina Power”, „Baccara”, „Ottawan”, „Modern Talking”, „Roxette”, „Eurythmics”, „Yadviga Poplavskaya & Alexander Tikhonovich” etc. În Ro-

mânia au devenit cunoscute duetele formate de Stela Enache și Florin Bogardo, Doina și Dan Spătaru, Andra și Ștefan Baniță (Jr.), Ilinca și Alex Florea etc. În muzica pop din Republica Moldova se remarcă duete precum Alexandru și Anatol Cazacu, Oxana și Georgeta Ciorici, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Aura și Georgeta Voinovan, Corina Țepeș și Costi Burlacu, grupul „Akord”, Natalia Gordienko și Valentin Uzun, Geta Burlacu și Aurel Chirtoacă ș. a.

Cu toate că duetele vocale au o mare răspândire în muzica de estradă și jazz, activitatea lor deocamdată nu este reflectată în literatura de specialitate. Nu există niciun studiu dedicat aspectelor teoretice și istorice ale

fenomenului în cauză. Totodată, creația duetelor vocale de estradă, ce denotă un specific aparte, necesită o abordare specială. Cercetarea fenomenului artistic vizat va avea impact atât asupra activității interpretative a duetelor, cât și asupra procesului de formare a cântăreților de estradă în instituțiile de învățământ muzical, unde studierea duetului face parte din curriculum la specialitate.

În termenii cei mai generali, lucrul asupra unui cântec-duet conține aceleași componente ca și studierea unei lucrări solistice, incluzând perfecționarea tehnicii de execuție, înțelegerea aprofundată a conținutului piesei, crearea unui chip scenic etc. Printre obiectivele de importanță majoră se evidențiază stăpânirea detaliată a textului muzical al piesei, ceea ce va oferi membrilor duetului o libertate necesară în transpunerea conceptului artistic. Pentru a obține o sonoritate organică și armonioasă este necesar să se țină seama de particularitățile desenului ritmic, de frazare și articulație, atingând o coordonare a acestor componente în ambele partide. Unul dintre aspectele principale ale interpretării este precizia intonației: în acest sens, sunt importante abilitățile dobândite atât în clasa de canto, cât și la solfegii.

Cu toate acestea, interpretarea în duet diferă de evoluarea solistică printr-o serie de caracteristici legate de **procesul de interacțiune dintre participanți**. Cântăreții care intenționează să lucreze într-un duet ar trebui să înțeleagă legitățile de bază ale unei astfel de activități și, de asemenea, să fie conștienți de problemele pe care le pot întâmpina în realizarea acesteia.

DUETUL CA TANDEM: PROBLEMA COMUNICĂRII

Funcționarea duetului nu este posibilă fără o anumită compatibilitate dintre participanți, atât în ce privește calitățile personale, cât și ca parametri interpretativi, precum capacitățile și dezvoltarea aparatului vocal, experiența scenică etc. În unele studii dedicate ansamblurilor camerale academice, **armonia** se consideră categoria cea mai generală și fundamentală, ce determină interacțiunea dintre parteneri. I. Polska identifică diferite tipuri funcționale ale armoniei într-un ansamblu, precum: armonia acustică (coerența sunării instrumentelor și vocilor ansamblului), comunicativă (congruența psihologică între parteneri), funcțional-ierarhică (ordonarea partidelor, măsura egalității și subordonării în ansamblu), timbrală și de registru (echilibrul sonor), interpretativ-tehnologică (unificarea aspectelor practice de execuție), artistică (concordanța conceptului creativ) [1, pp. 8-9]. Această clasificare poate fi aplicată, cu unele ajustări, la duetele vocale de estradă și jazz.

Participarea la un duet presupune subordonarea caracteristicilor vocale individuale ale cântăreților unui singur concept expresiv-artistic. Dacă un cântăreț-solist va avea grijă preponderent de aplicarea propriilor sale abilități vocale și scenice, atunci duetul, pe lângă aceasta, se va confrunța și cu necesitatea de a-și coordona eforturile – nu doar în sensul soluționării problemelor tehnice vocale, ci și în redarea stilului și conținutului expresiv al operei, pentru a atinge rezultat artistic necesar.

A. Gottlieb scrie, cu referire la elementele de bază ale tehnicii ansamblului cameral în muzica academică: „Înțelegerea reciprocă și consimțământul reprezintă baza pentru crearea unui plan unic de interpretare. [...] Empatia firească și vie apare ca urmare a contactului continuu și multilateral al partenerilor, a interacțiunii flexibile și a comunicării lor în procesul de interpretare.” [2, p. 6].

Din cele expuse mai sus, urmează problema comunicării și, nu în ultimul rând, a compatibilității psihologice între participanții duetului. În procesul de evoluare comună, fiecare membru al duetului trebuie să-și manifeste atât stabilitatea psihologică, cât și sensibilitatea la nuanțele subtile ale dispoziției partenerului. Aceasta va contribui la crearea, în cadrul duetului, a unei atmosfere prietenești ce va asigura condiții favorabile pentru dezvoltarea completă a potențialului artistic al cântăreților.

Duetul vocal ocupă un loc aparte în muzica pop și jazz. El deține o poziție intermediară între un solo și un ansamblu, reprezentând o formație din doi soliști, două personalități artistice care, de regulă, pot evolua în mod independent. După cum declară R. Gehr și J. Escobedo Shepherd, „mai puțin narcisiști decât interpreții-soliști, mai intimi decât o simplă «trupă», duetele muzicale întruchipează o chimie specială. Uneori aceasta se manifestă prin voci îmbunătățite genetic; în alte cazuri, prin subtilul *yin-yang* al celor două jumătăți ce creează un tot unitar” [3].

În activitatea unei formații vocale mai numeroase – spre exemplu, a unui ansamblu vocal, – pe primul plan apare respectarea principiului colectiv care presupune o singură manieră de interpretare (producție sonoră, intonație, frazare etc.). După cum relatează M. Gadjeva, ansamblul vocal dezvoltă, în primul rând, capacitatea de a asculta colectivul, de a observa sincronicitatea – „coincidența exactă a celor mai mici detalii ritmice la toți cântăreții ansamblului, ce poate fi realizată într-o atmosferă de înțelegere și percepție comună a tempoului și pulsului ritmic” [4, p. 5]. Calități similare pot fi demonstrate și în cadrul duetului, dar să nu uităm că un duet vocal în muzica de estradă și jazz reprezintă cel mai adesea o colaborare dintre două

personalități, fiecare fiind predispusă să-și manifeste din plin propria individualitate creativă.

În analiza finală, măsura subordonării partenerilor în duet este determinată de conținutul și stilul piesei, care în domeniul muzicii pop uneori poate permite un grad destul de avansat de libertate a cântăreților în redarea sferei de imagini. Dar această libertate nu înseamnă independență absolută. Participanții la duet nu se pot comporta pe scena concertistică ca doi soliști care evoluează neavând nicio interacțiune între ei (desigur, cu excepția cazurilor în care acest lucru este prevăzut de conținutul piesei).

Comunicarea cântăreților în timpul evoluării scenice oferă publicului un impuls suplimentar pentru percepția muzicii. Prin urmare, cântăreții trebuie să fie conștienți de acele sarcini specifice, fără realizarea cărora duetul, ca o unitate artistică, nici nu va exista.

PRESTAȚIA SCENICĂ

Artistismul scenic este una dintre cele mai importante componente ale activității duetului. „Un cântăreț trebuie să aibă o idee clară despre imaginea pe care o va întruchipa”, scrie L. Dmitriev [5, p. 313]. Aceasta este important și pentru duetul vocal, inclusiv în domeniul muzicii de estradă și jazz, unde, după cum remarcă S. Kuko, „activitatea concertistică a vocaliștilor necesită rigori speciale în ceea ce privește conținutul muzical, spiritual și emoțional-estetic, dar și redarea unui caracter viu, convingător al realizării imaginii artistice” [6, p. 4].

Lucrul asupra limbajului plastic se desfășoară de obicei pe tot parcursul studierii piesei, iar faza principală a acestui proces revine etapei finale, când duetul se pregătește pentru evoluarea scenică. Se presupune că problemele tehnicii vocale au fost deja soluționate în etapele precedente și atenția poate fi acordată în exclusivitate plasticității interpreților, libertății lor emoționale, „aranjării” finale a operei.

Pentru a fi cât mai persuasivi pe plan imaginativ, membrii duetului vor utiliza toate abilitățile actoricești dobândite anterior, precum: expresiile faciale, gesturile, mișcările plastice, elementele de acțiune actoricească. După cum relatează S. Klitin, „în orice tip de artă concertistică există în mod firesc un suflu actoricesc: interpretul (muzicianul, actorul, acrobatul) joacă întotdeauna un rol, deoarece în acest moment se îndreaptă spre gândurile, sentimentele, acțiunile prescrise de conținutul lucrării interpretate” [7, p. 56]. În unele cazuri putem vorbi chiar despre o teatralizare a piesei vocale, cu repartizarea rolurilor și tratarea regizoral-dramaturgică a cântecului.

Și, totuși, importanța interacțiunii actoricești într-un duet nu trebuie supraestimată. În primul rând, există piese al căror conținut nu cere comunicarea activă a personajelor: ele pot să mediteze împreună, să-și amintească de ceva, să povestească despre ele însăși, despre sentimentele lor etc. În al doilea rând, este important să fie exclusă „exagerarea” scenică, să nu fie depășite limitele bunului gust prin exprimarea unor pasiuni violente – un simț al măsurii este necesar în orice tip de activitate artistică. În cele din urmă, în interacțiunea lor scenică, membrii duetului nu ar trebui să se concentreze pe ei înșiși, deoarece, după cum notează E. Isaeva, „replicile partenerilor din ansamblu sunt întotdeauna bidirecționale – unul față de celălalt și față de sală. [...]. Publicul, chiar și în persoana unui singur ascultător sau a unui ascultător întâmplător, dorește să fie «luat în considerare»” [8]. Pentru orice interpret, publicul este un participant la comunicarea scenică, iar opinia și reacția lui ar trebui să aibă importanță în procesul de elaborare a planului interpretativ al piesei. Anume publicului îi este adresat mesajul artistic, anume el este cel care evaluează eforturile creative ale interpreților și rezultatul final.

DIALOGUL ARTISTIC

Relațiile scenice dintre partenerii duetului vocal sunt în mare măsură determinate de fenomenul **dialogului artistic**. În cadrul ansamblului, comunicarea are un spirit „de joc” – unul dintre cele mai importante caractere universale ale culturii. „Interacțiunea ludică, – afirmă E. Subbotina –, contribuie la formarea creativității, a posibilității de a comunica liber în mod «polifonic» și a dialogului, în care indivizii se produc ca parteneri suverani și autonomi” [9, p. 4]. Studiind fenomenul duetului de pian, cercetătoarea îl consideră „nu numai un tip de creație interpretativă de ansamblu, ci și o artă a comunicării muzicale de natură dialogală și ludică” [9, p. 6].

În procesul de lucru asupra unui cântec-duet se creează conceptul interpretativ al piesei, se distribuie rolurile, se schițează planul scenic și liniile de interacțiune ale participanților. În funcție de conținutul și formele sale de întruchipare, dialogul poate fi diferit: de la unul explicit la unul ascuns, intern; de la unul al stărilor de spirit contrastante la unul al reflecțiilor sau acțiunilor comune. Astfel, interacțiunea personajelor în cântecul *Gelozie* de E. Doga pe versuri de I. Podoleanu și Ș. Petrache poate fi calificată ca un **dialog explicit** bazat pe conținutul textului poetic ce reprezintă o scenetă expusă pe un ton glumeț [10, pp. 86-92]. Soția gâlcevitoare își acuză soțul de infidelitate, despre care ieri a auzit de la cineva. Soțul își convinge soția că

nu înțelege despre ce este vorba și că ea nu are dreptate atunci când le dă crezare vecinilor bârfitori. Textul este repartizat, respectiv, între eroii scenei, ei acționând în mod succesiv pe parcursul întregului cântec.

Un procedeu asemănător este folosit în piesa *De ce ne certăm?* de I. Aldea-Teodorovici pe versurile lui Gr. Vieru [11, pp. 155-157], în care rolurile personajelor sunt repartizate între cântăreți:

EL: – *Ce mă iei la trei parale,
N-am fost unde crezi matală.
Am fost iar la o ședință
Cu probleme de știință, da!*

EA: – *Singură mereu la masă,
Doamne, n-am bărbat la casă,
Nici copilul n-are tată,
Ai vorbit cu el vreodată, a?!*

Ca un exemplu de **dialog ascuns** vom cita strofa inițială a piesei *Barcelona* de Freddie Mercury și Mike Morgan, înregistrată de Montserrat Caballé și Freddie Mercury pentru ceremonia de deschidere a Jocurilor Olimpice de vară din 1992 [12; 13]. Conceptul primei strofe este structurat similar unor tehnici folosite în cinematografie, când două personaje sunt prezentate separat, în cele două jumătăți ale ecranului: se află departe unul de celălalt, în ambianțe diferite, dar fiecare, în felul său și în propria limbă (respectiv, engleză și spaniolă), meditează asupra unui și aceluiași lucru. La început, soprana repetă frazele tenorului cu unele variațiuni, iar la sfârșitul strofei vocile se îmbină la unison: dragostea ce se înfiripă, așteptarea fericirii, depășind distanța și bariera lingvistică, conectează inimile celor doi:

EL: – *I has this perfect dream* (Am avut un vis minunat).

Ea: – *Un sueño me envolvió* (Somnul m-a învăluit).

EL: – *This dream was me and you* (Acest vis am fost eu și tu).

Ea: – *Tal vez estás aquí* (Poate că ești aici).

EL: – *I want all the world to see* (Vreau ca toată lumea să vadă).

Ea: – *Un instinto me guiaba* (Un instinct m-a îndrumat).

Ambii: – *A miracle sensation; / My guide and inspiration. / Now my dream is slowly coming true* (O senzație miraculoasă; / Ghidul și inspirația mea. / Acum visul meu se împlinește încet).

Un **dialog al stărilor de spirit contrastante** este realizat în cântecul *Paroles, paroles...* (muzică Gianni Ferrio, versuri Leo Chiosso și Giancarlo Del Re¹): bărbatul încearcă să-și convingă iubita de prospețimea și

sinceritatea sentimentelor sale, iar femeia afirmă că toate asigurările lui nu sunt decât vorbe. Contrastul este subliniat prin maniera diferită de prezentare a textului – bărbatul îl exprimă în formă de recitativ, iar femeia își vocalizează textul:

EL: – *C'est étrange, / Je n'sais pas ce qui m'arrive ce soir, / Je te regarde comme pour la première fois* (*E ciudat, nu știu ce se întâmplă cu mine în seara asta, / Mă uit la tine ca pentru prima dată*).

Ea: – *Encore des mots, toujours des mots / les mêmes mots* (*Iarăși cuvinte, mereu cuvinte, / aceleași cuvinte*).

EL: – *Je n' sais plus comment te dire* (*Nu știu cum să-ți mai spun*).

Ea: – *Rien que des mots* (*Nimic altceva decât cuvinte*).

EL: – *Mais tu es cette belle histoire d'amour... / que je ne cesserai jamais de lire* (*Dar tu ești această frumoasă poveste / de dragoste... pe care nu voi termina / s-o citesc niciodată*).

Ea: – *Des mots faciles, des mots fragiles, / C'était trop beau* (*Cuvinte ușoare, cuvinte fragile, / A fost prea frumos*).

EL: – *Tu es d' hier et de demain* (*Ești ieri și mâine*).

Ea: – *Bien trop beau* (*Mult prea frumos*).

EL: – *De toujours ma seule vérité* (*Întotdeauna ești singurul meu adevăr*).

Ea: – *Mais c' est fini le temps des rêves, / Les souvenirs se fanent aussi, / quand on les oublie* (*Dar timpul viselor s-a terminat, / Amintirile se estompează și ele, / când le uităm*).

Drept **dialogul reflecțiilor comune** pot servi piesele *Prietenul meu* (Igor Krutoy – Igor Nikolaev) sau *Fratele meu* (Valerii și Constantin Meladze) [15; 16]. Un exemplu de **dialog al acțiunilor comune** este duetul *Je t' aime... Moi non plus* (Jane Birkin – Serge Gainsbourg) [17].

Construirea unui dialog nu prezintă dificultăți atunci când acesta este stabilit în textul muzical editat. Exemplificăm ideea dată prin unele piese publicate ale lui E. Doga. Astfel, interpretarea pe două voci (soprano – bariton) este indicată în partiturile pieselor *Florile dragostei* pe versurile lui A. Ciocanu [18, pp. 116-127], *Oglinda clipelor* pe versuri de Gr. Vieru, [19, pp. 71-73], *Scara iubirii* pe versuri de K. Balmont pentru filmul *Domnii artiști* [20, pp. 12-17]. În alte lucrări, găsim o eterofonie pe două voci care poate fi interpretată fie de doi cântăreți, fie de unul, utilizându-se suprapunerea vocilor într-o înregistrare audio (calificăm acest tip de duet ca unul **virtual**): un asemenea procedeu observăm, spre exemplu, în cântecul *Îndrăgostiții* pe versuri de A. Ciocanu [10, pp. 93-97] ș. a.² este analizată versiunea interpretativă a duetului francez Dalida – Alain Delon [14].

² Panorama mai detaliată a duetelor lui E. Doga este prezentată în [21].

În același timp, în muzica ușoară și de jazz, spre deosebire de cea academică, piesele pentru duet sunt publicate destul de rar în ediții de note. De regulă, interpreții descifrează piese la auz din fonogramă, folosind și imprimările video, dacă acestea există. Prin urmare, formarea unui repertoriu de duet depinde de experiența muzicală a artiștilor și de accesul la resursele respective.

FORMAREA REPERTORIULUI

Înșiși interpreții pot participa la crearea unui dialog în piesele vocale. În numeroase cazuri cântăreții adaptează lucrările destinate interpretării solo, modificând într-un fel sau altul compoziția originală. Dacă compozitorul participă personal la procesul de adaptare, apare o nouă *redacție a autorului*. Însă dacă adaptarea melodiei este realizată fără participarea compozitorului, atunci putem vorbi despre o *versiune interpretativă* ce se deosebește de conceptul autorului³.

Drept exemplu de duet adaptat poate servi piesa *Non ho l'età* de Mario Panzeri și Nicola Salerno scrisă inițial ca o lucrare solo. În 1964, italianca Gigliola Cinquetti, în vârstă de 16 ani, a câștigat cu acest cântec concursul Eurovision [23], iar mai bine de un sfert de secol mai târziu, melodia a fost interpretată de ea într-un duet cu Toto Cutugno, ambii fiind prezentatori la ceremonia de deschidere a Concursului Eurovision Song Contest 1991 din Italia [24].

Un alt exemplu este celebra melodie *Je t'aime* din repertoriul Larei Fabian, pe care cântăreața a interpretat-o în duet cu diferiți parteneri, precum Benoit McGinnis sau Fidan – fetița azeră de 8 ani (concert la Baku, 2014) [25; 26]. Printre alte melodii-adaptări interpretate de cântăreața în duet sunt *All Alone Am I*, cântată împreună cu Mario Frangoulis [27], *L'Hymne à l'Amour* din repertoriul Edith Piaf, pe care Lara Fabian a interpretat-o împreună cu Patrick Fiori ș. a. [28].

³ În această din urmă situație poate apărea problema dreptului de autor, care, în cazul revendicărilor compozitorului, va fi soluționată în instanța de judecată. Cu toate acestea, se poate presupune că autorii recurg rar la astfel de măsuri, luând în considerare faptul că interpretarea publică a versiunilor *cover* oferă compozitorului un serviciu în popularizarea operei sale. În general, astfel de cazuri sunt tipice pentru muzica de masă, în care, potrivit lui A. Zucker, „interpretul are dreptul nescris de a interveni în textul autorului, de a-l adapta la capacitățile și preferințele sale, de a-l crea din nou, oferind alte versiuni, uneori foarte îndepărtate de original. Cu alte cuvinte, interpretul devine de fapt un coautor, iar muzica, chiar cea de autor, creată de compozitori, se naște, în cele din urmă, ca una anonimă, conform legilor creativității colective” [22, p. 13].

Motivele transcrierii unei lucrări solo pentru duet pot fi diferite: dorința interpreților de a evolua împreună, o ofertă de participare la un proiect artistic concret, o idee de a prezenta într-o nouă versiune interpretativă un hit lansat anterior etc. În ultimul timp capătă tot mai mare răspândire piesele adaptate pentru *duete virtuale*, în care alături de un interpret real „evoluează” partenerul proiectat pe ecran sau o hologramă – în așa mod sunt întruchipate vedetele pop aflate la depărtare sau chiar decedate. Unul dintre primele exemple de acest gen a fost piesa *Unforgettable* lui Irving Gordon, cântată de Natalie Cole într-un duet virtual cu tatăl său, celebrul pianist și cântăreț de jazz Nat King Cole (1991), al cărui chip a fost proiectat pe ecran [29]. Un exemplu concludent este evoluarea în concert a cântărețului român Aurelian Temișan, în 2018, care a prezentat celebrul hit al Mădălinei Manole *Tu n-ai avut curaj*: prestația „duetului” a inclus demonstrarea unei înregistrări video a cântăreței decedate în 2010 [30]. În cazul unui duet cu hologramă, imaginea holografică oferă o iluzie completă a prezenței cântărețului-partener pe scenă. Pentru a ne convinge, este suficient de a viziona videoclipul *I Have Nothing & I'm Every Woman* înregistrat de Christina Aguilera în „duet” cu holograma regretatei Whitney Houston [31].

Exemplele prezentate sunt dovada unor oportunități ample pentru realizarea interacțiunilor dialogale în cadrul unui duet vocal, inclusiv în cazurile utilizării pieselor solistice în adaptare pentru duet. Analizând duetele fixate în textul de note publicat sau înregistrate de vedetele muzicii de estradă mondiale și autohtone, găsim cele mai diverse variante de structurare a dialogului care pot fi folosite în procesul de adaptare a pieselor solistice.

În piesele pentru duet sunt depistate două tipuri principale de interacțiune a vocilor: simultan (când vocile sunt expuse concomitent) și dispersat (când participanții cântă alternativ). Din punctul de vedere al aranjării dramaturgice a cântecului, sunt posibile cele mai diverse variante de interacțiune, cum ar fi:

a) interpretarea comună în diferite intervale pe tot parcursul piesei (cântecul *Vacanța dragostei – Koi No Vacation* interpretat de duetul japonez „The Peanuts” [32]; piesa *Cartea vieții* cântată de Irina și Anatol Bivol [33]; cântecele *Trei culori*, *Maluri de Prut* semnate de I. Aldea-Teodorovici [11, pp. 27-29] ș. a.

b) interpretarea alternativă: câte o frază, o strofă etc. (*Romanța* în interpretarea duetului Alexey Glyzin – Nikolai Noskov [34]; piesa *Drumuri ale iubirii* cântată de Jasmine și Metodie Bujor [35]; cântecul *Ninge floarea de tei* în interpretarea duetului Ion Suruceanu – Olga Ciolacu [36] etc).

Un exemplu original de interpretare simultană și, totodată, alternativă, îl reprezintă piesa *Crepuscular solidro* executată de cântăreață portugheză-caboverdiană Cesaria Evora în duet cu cântăreață în stilurile folk, country și blues Bonnie Raitt. Ambele partenere cântă împreună aproape pe tot parcursul piesei, doar că C. Evora cântă melodia principală, iar B. Raitt o însoțește „în ecou”, repetând fiecare frază cântată de protagonistă sub forma unei variante melodice [37].

Exemplele date demonstrează o mare diversitate de procedee care vor asigura interacțiunea dialogică a participanților la un duet vocal de estradă și jazz.

CONCLUZII

Duetul vocal ușoară și de jazz este un ansamblu în care cooperează doi soliști, două personalități creative diferite. Activitatea interpretativă comună, pe de o parte, le permite vocaliștilor să-și arate individualitatea, iar pe de altă parte, cere de la ei subordonare, capacitate de a se asculta reciproc, de a lucra „în echipă” pentru a asigura unitatea artistică a piesei executate.

Una dintre sarcinile importante cu care se confruntă duetul vocal este interacțiunea strânsă dintre participanți, bazată pe coordonarea aspectelor vocal-tehnice, stilistice, emoționale, plastice ale interpretării. Principiul de bază al relației dintre participanții la duet este comunicarea dialogică care presupune atât interacțiunea reciprocă a partenerilor, cât și manifestarea independenței creative a fiecăruia.

Un rol deosebit în procesul de realizare a lucrărilor de duet îl are întrușiparea scenică a imaginilor care necesită de la participanții duetului unele abilități actoricești. Totodată, exagerările ar trebui evitate în prezentarea scenică a sferei imagistice pornind de la conținutul lucrărilor. De asemenea, este important ca participanții duetului să comunice nu numai între ei, ci și cu publicul.

În procesul de selectare a unui repertoriu pentru duet, trebuie de ținut cont de capacitățile interpretative ale ambilor parteneri: diapazonul vocilor, abilitățile vocal-tehnice și artistice, experiența scenică. Luând în considerare preferințele și interesele cântăreților, este posibil să se recurgă la adaptarea pentru duet a unor piese destinate interpretării solistice.

BIBLIOGRAFIE

1. Gladkikh A., Gladkikh O. Ansambl' kak forma khudozhestvennoy deyatelnosti, in: Nauka. Iskustvo. Kul'tura. Vypusk 1 (9), 2016. Belgorod: Belgorodskiy gos. institut iskusstv i kul'tury, pp. 5-12.
2. Gotlib A. Osnovy ansamblevoy tekhniki. Moskva: Muzyka, 1971. 94 p.

3. Gehr R., Escobedo Shepherd J. 20 Greatest Duos of All Time. The two-live crews who perfected the pair. By Rolling Stone. [online] <https://www.rollingstone.com/music/music-lists/20-greatest-duos-of-all-time-16272/20-the-black-keys-67774/> (consultat: 03.09.2022).

4. Gadzhieva M. Osobennosti i spetsifika raboty s vokal'nym ansamblem, in: StudNet. 2020, nr. 10. [online] <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-i-spetsifika-raboty-s-vokalnym-ansamblem> (consultat: 03.09.2022).

5. Dmitriev L. Osnovy vokal'noy metodiki: uchebnik. Moskva: Muzyka, 1968. 676 p.

6. Kuko S. Individual'no-orientirovannaya pedagogicheskaya tekhnologiya podgotovki studentov estradnodzhazovogo vokala k kontsertnoy deyatelnosti. Diss. ... kand. ped. nauk. Belgorod: Belgorodskiy gos. institut iskusstv i kul'tury, 2019. 239 p. [online] <http://agpu.net/nauka/dissertation/D999.209.03/ADS/2019/Kuko/1.pdf> (consultat: 04.09.2022).

7. Klitin S. Estrada: Problemy teorii, istorii i metodiki : Ucheb. posobie. Leningrad: Iskustvo, 1987. 192 p.

8. Isaeva E. Zhanrovaya priroda kamernogo ansamblya i «rezhisserskiy» metod v ansamblevoy pedagogike. [online] <https://cutt.ly/IRzRKqv> (consultat: 30.08.2022).

9. Subbotina E. Fortepiannyi duet v khudozhestvennoy kommunikatsii (na primere tvorchestva kompozitora Urala). Avtoref. dis... kand. iskusstvovedeniya. Sankt-Peterburg: 2013. 23 p.

10. E. Doga. Zi cu soare. Chișinău: Literatura artistică, 1978. 104 p.

11. Două vieți și o dragoste. Doina și Ion Aldea-Teodorovici. Vol. I. Chișinău: Universul, 2004. 216 p.

12. Barcelona. Words and music by Freddie Mercury and Mike Moran. 1987&2001 Mercury Song Ltd, EMI Music Publishing Ltd, London WC2H 0QY. 10 p.

13. Freddie Mercury & Montserrat Caballé – Barcelona (Original David Mallet Video 1987). [online] <https://www.youtube.com/watch?v=Y1fiOJDXA-E> (consultat: 30.08.2022).

14. Istoriya pesni Parole, Parole. [online] <https://song-story.ru/parole-parole/> (consultat: 09.09.2022).

15. Igor' Krutoy i Igor' Nikolaev – Moy drug. Ofitsial'nyy klip. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=dzQ-pEj-0kSg> (consultat: 09.09.2022).

16. Valeriy i Konstantin Meladze – Moy brat. [online] https://www.youtube.com/watch?v=VKK_beKECsc (consultat: 09.09.2022).

17. Jane Birkin et Serge Gainsbourg – Je t'aime... Moi non plus. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=k-3Fa4lOQfbA> (consultat: 09.09.2022).

18. Doga E. Ritmy epokhi. Ritmurile epocii. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1976. 188 p.

19. Doga E. Pesni. Moskva: Sovetskiy kompozitor, 1985. 80 p.

20. Doga E. Pesni i romansy na stikhi poetov «Serebryanogo veka», a takzhe drugikh zamechatel'nykh poetov Rossii. Nas venchali ne v tserkvi. Sankt-Peterburg: Soyuz khudozhnikov, 2002. 74 p.

21. Muntyanu A. Pesni-duety v tvorchestve Evgeniya

Dogi, in: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Revista științifică, tipul B, nr. 2 (37), 2020. Chișinău: Notograf Prim, 2020, pp. 105-111.

22. Tsuker A. K probleme avtorstva v massovoy muzyke, in: Yuzhno-Rossiyskiy muzykal'nyy al'manakh. 2020, nr. 4, pp. 11-18.

23. Gigliola Cinquetti – Non ho l'età (Eurovision Song Contest 1964, Italy). [online] <https://www.youtube.com/watch?v=Hl69pZX4HFc> (consultat: 10.09.2022).

24. Toto Cutugno & Gigliola Cinquetti – Non ho l'età. [online] https://www.youtube.com/watch?v=Z-_4VEcam-DE (consultat: 10.09.2022).

25. Lara Fabian & Benoit McGinnis – Je t'aime [live performance] (2020). [online] <https://www.youtube.com/watch?v=85v4D5CyfHc> (consultat: 10.09.2022).

26. Lara Fabian & Fidan (Baku, 23.11.2014.). [online] <https://www.youtube.com/watch?v=dNGboPaULdM> (consultat: 08.09.2022).

27. Mario Frangoulis & Lara Fabian – All Alone Am I. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=eCuaOV-1r9k> (consultat: 08.09.2022).

28. Patrick Fiori & Lara Fabian – L'Hymne à l'Amour. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=UCluMyy-BeV8> (consultat: 10.09.2022).

29. Natalie Cole & Nat King Cole „Unforgettable” 1991 (audio remastered). [online] <https://www.youtube.com/watch?v=MwLUkcNnU6A> (consultat: 05.09.2022)

watch?v=MwLUkcNnU6A (consultat: 05.09.2022)

30. Live Madalina Manole și Aurelian Temisan – Tu n-ai avut curaj, 2018. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=Hh4hddzQPOE> (consultat: 05.09.2022).

31. Christina Aguilera & Whitney Houston. Hologram Duet – I Have Nothing & I'm Every Woman. [online] https://www.youtube.com/watch?v=Nnnxg6anI_M (consultat: 05.09.2022).

32. Kanikuly lyubvi / Koi-no Bakansu – The Peanuts 1963. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=d-vE0yz6aOE8> (consultat: 05.09.2022).

33. Fratii Irina Anatol Bivol (Official) – Cartea vieții. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=IrCeFP2v38M> (consultat: 20.09.2022).

34. Glyzin – Noskov, Romans. Krokus Siti Khol, 2014 g. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=546e7eodekA> (consultat: 21.09.2022).

35. Zhasmin i Metodie Buzhor – Dorogi lyubvi. [online] https://www.youtube.com/watch?v=qxVpY1_802I (consultat: 20.09.2022).

36. Ion Suruceanu & Olga Ciolacu – Ninge floarea de tei. [online]. <https://www.youtube.com/watch?v=PdqEn-VqPEg> (consultat: 20.09.2022).

37. Cesaria Evora & Bonnie Raitt – Crepuscular Solidro. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=FikqwlOp80> (consultat: 25.09.2022).

Andrei Negură. *Binecuvântare*, tapiserie, 2000, lână, 360 × 520 cm
(din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei).